

Analyse haiku zomer-kukai 2023

Deze zomer-kukai bracht een rijke oogst aan haiku. Opvallend was de verscheidenheid aan toon en inhoud. Van ernstig bezinnend tot licht humoristisch vulden weer 75 dichters het maximale totaal aan inzendingen voor de haiku-kukai Zomer 2023.

De winnaar van deze zomer-kukai is Annelies van Bloois met de haiku:

roerloze vijver
de waterlelies drijven
op het hemelblauw

Kigo of seizoenswoord.

In de Japanse haiku wordt gebruikelijk verwezen naar het seizoen waarin het verhaal zich afspeelt. In de winnende haiku is de zomersfeer subtiel maar onmiskenbaar weergegeven met de **waterlelies** (typische zomerbloem) en het **hemelsblauw**, vooral zichtbaar in de zomer.

Typisch voor haiku is de beknopte, subtiële beschrijving van een waarneming zonder moraal of uitleg met een smaakvol gekozen seizoenswoord. Dat is de zgn. **kigo**: een trefwoord waarbij de kenner meteen weet, over welk jaargetijde het in het gedicht gaat. In de verzameling inzendingen werd ruimhartig gebruik gemaakt van een trefwoord om maar het seizoen aan te stippen. Hierbij, een samenvatting van de veelvuldig gebruikte kigo:

Trefwoord of kigo	Aantal malen genoemd
<i>bloot</i>	4
<i>warmte</i>	6
<i>zomer-</i>	18
<i>zon-</i>	19

De zomer maakt ons kennelijk wat lossen van zeden en zinnen. Vandaar dat of expliciet het naakte of blote werd genoemd of op charmante wijze werd onthuld, zonder het trefwoord te noemen:

26 Thuis, moe maar voldaan / mis ik mijn bh / hangt vast nog in de braamstruik

Thema 'zomer' is hier mooi aangegeven: een bh zal 's winters bij min 10 graden Celsius niet zo snel op een braamstruik worden achtergelaten.

Al van oudsher is de temperatuur in onze streken een evidente verwijzing naar een seizoen: koude in gradaties voor de winter en...warmte dus voor de zomer. De dichters varieerden in hun temperatuurbeleving van *zwoel* tot *bloedheet*. Een enkeling verwees subtiel naar hitte en zomer en de zinnenprikkelende eigenschappen van dit seizoen zonder één keer het thema bij name te noemen.

13 Gloeiende wangen / Eindeloze avonden / Herinneringen

Een groot aantal dichters bracht de boodschap zonder omwegen door het themawoord ook bij naam en toenaam te noemen: de zomer zelf of allerlei samenstellingen met *zomer-* zoals *midzomermiddag* of – iets subtieler – de *zomerhommel*. Daarbij werd voor zoiets zomers als aardbeien zelfs een fraai neologisme gebruikt:

20 vers geplukt/ nog warm van de zon/ de zomerste koninkjes

Aldus, het seizoenswoord als overtreffende trap!

De kroon werd gespannen door ‘zon’ in velerlei samenstellingen: *zomer* is in onze omgeving *zon*. Voor en na de zomer bestaat er een vaag vermoeden van een stralend hemellichaam dat dan hooguit met een verkleinwoord wordt genoemd: het winter- of lentezonnetje. Of wordt – buiten dit seizoen - helemaal niet gezien. In haiku 41 wordt de zon in een fraaie personificatie meegenomen:

41 Werkdag afgerond/ De zon heeft op me gewacht /Eerst het overwerk

Flora en fauna

Traditioneel wordt een bloem of een bepaald dier genoemd dat kenmerkend is voor een bepaald seizoen. Ook in deze reeks werden volgende flora en fauna aangeropen om de haiku lading te geven.

<i>Flora</i>	<i>Fauna</i>
aardbeien	cicaden
bamboe	huismus
bloemen	kikkerdril
braamstruik	kikkers
fluitenkruid	leeuw
gras	libelle
klaproos	madammen met vlekken (koeien)
lavendel	meeuwen
margrietten	merel
roos	ree
vijg	steenhommel
waterlelies	vlinder
wuivend graan	vuurvliegjes
zomerste koninkjes	welpen
	zomerhommel
	zwaluwen

“Show, don’t tell...”

Zowel in romankunst als in haiku huldigen sommigen, dat hetgeen je aan de lezer wilt voorleggen, beter *getoond* kan worden dan *benoemd*. Schrijfkunst is dan, dat het thema zonder bij naam genoemd te worden toch duidelijk doorkomt. Dan ontstaan fraaie sfeerplaatje zoals in de winnende haiku maar ook:

50 de vissersboot glimt/ wat is een feest zonder een/ slinger van meeuwen

Of iets raadselachtiger omschreven:

64 zilte garnaaltjes/ met zachtzure rodenbach/ – wit-gezeilde zee

Kennelijk zijn dit de elementen die voor de dichter genoeg zijn voor een zomer-impressie.

Soms was het thema in de haiku moeilijk te ontwaren:

78 hoofd in de wolken/ voeten al lang niet meer op de grond/ alles moe, behalve jou

Dit lijkt meer een kort Valentijngedicht dan een duidelijke zomer-haiku.

Nog verder weg van het thema staat het verhaal in:

72 Hoe klinkt dan stilte/ Of is dat een vreemde vraag/ Geef maar geen antwoord

Maar wellicht dat de zomerse rust uitnodigt tot meditatieve bezinning zoals

76 De zon schijnt krachtig/ Mijn grote ego smelt weg/ Hoe mooi kan dat zijn

Tot slot van deze analyse de volgende observatie. Kennelijk lokt de gedachte aan één seizoen al overpeinzingen over het volgende seizoen uit:

4 weer druk op het werk/ glipt juli tussen mijn vingers/ vrees ik de pepernoten

Wellicht dat deze dichter – en hopelijk alle dichter die aan deze kukai deelnamen – al aardigheid heeft in deelname aan de aankomende herfstkukai.